

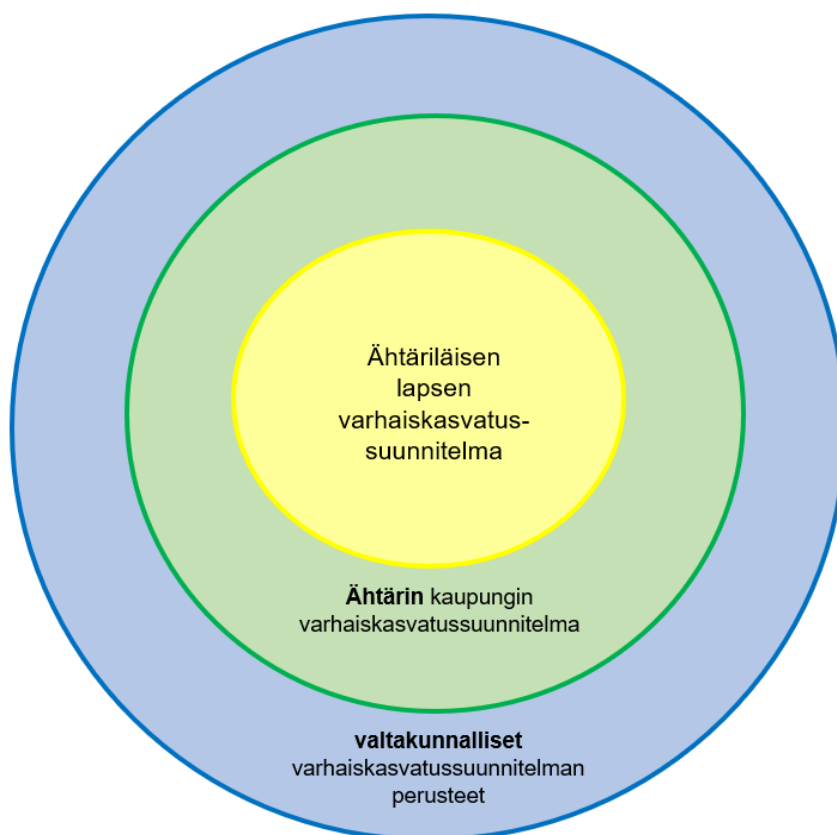
Ähtärin kaupungin varhaiskasvatuksen paikallinen suunnitelma

1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella annettu Opetushallituksen valtakunnallinen määräys varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa** säädetään lapsen **oikeudesta varhaiskasvatukseen** sekä **varhaiskasvatuksen tavoitteista**. **Varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan, ja kehitetään paikallisesti valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan**. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetuksen valtakunnallinen opetussuunnitelma on yhdenmukainen valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on Ähtärissä kolmitasoinen. Se koostuu lain velvoittavasta **valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta** toimintaa ohjaavasta **varhaiskasvatussuunnitelmasta** sekä lain velvoittamista **lasten varhaiskasvatussuunnitelmista**.

Kuva: Varhaiskasvatussuunnitelman eri tasot.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on kuitenkin ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Näihin periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus, eriarvoistumisen ehkäiseminen ja yhteisöllisyys.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ja paikallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

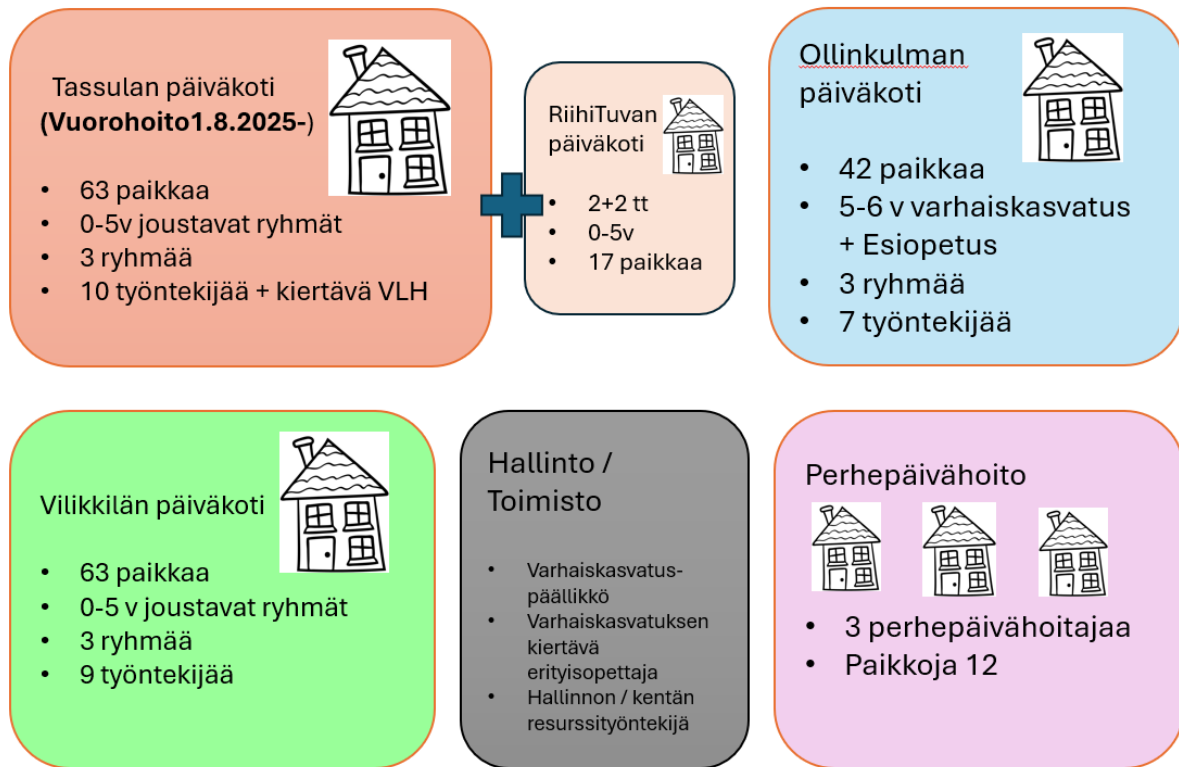
1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja henkilöstöä oikeudellisesti velvoittava määräys.**

1.2. Varhaiskasvatuksen paikallinen suunnittelu

Varhaiskasvatuksen järjestäminen sisältää varhaiskasvatuksen suunnittelun lisäksi varhaiskasvatuksen toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen. Paikallinen suunnittelu on strateginen ja pedagoginen työväline, joka tarkoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaa ja toimipaikkojen työtä. Ähtärissä laaditaan valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuva paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka koskee kaikkia päiväkotia ja perhepäivähoitoa. Sen tavoite on varhaiskasvatuksen sisällön ja toiminnan kehittäminen ja yhtenäistäminen paikallisesti. **Tämän lisäksi tehdään yksikkö- ja/tairyhmäkohtaisia varhaiskasvatuksen kausittaisia pedagogisia suunnitelmia ja**

yksikkökohtaisia tiimisopimuksia, joihin sisällytetään lapsia koskevista paikallisista suunnitelmista sisältöalueita, toimintamenetelmiä ja teemoja arkeen.

Kuva: Ähtärin varhaiskasvatus 1.1.2026

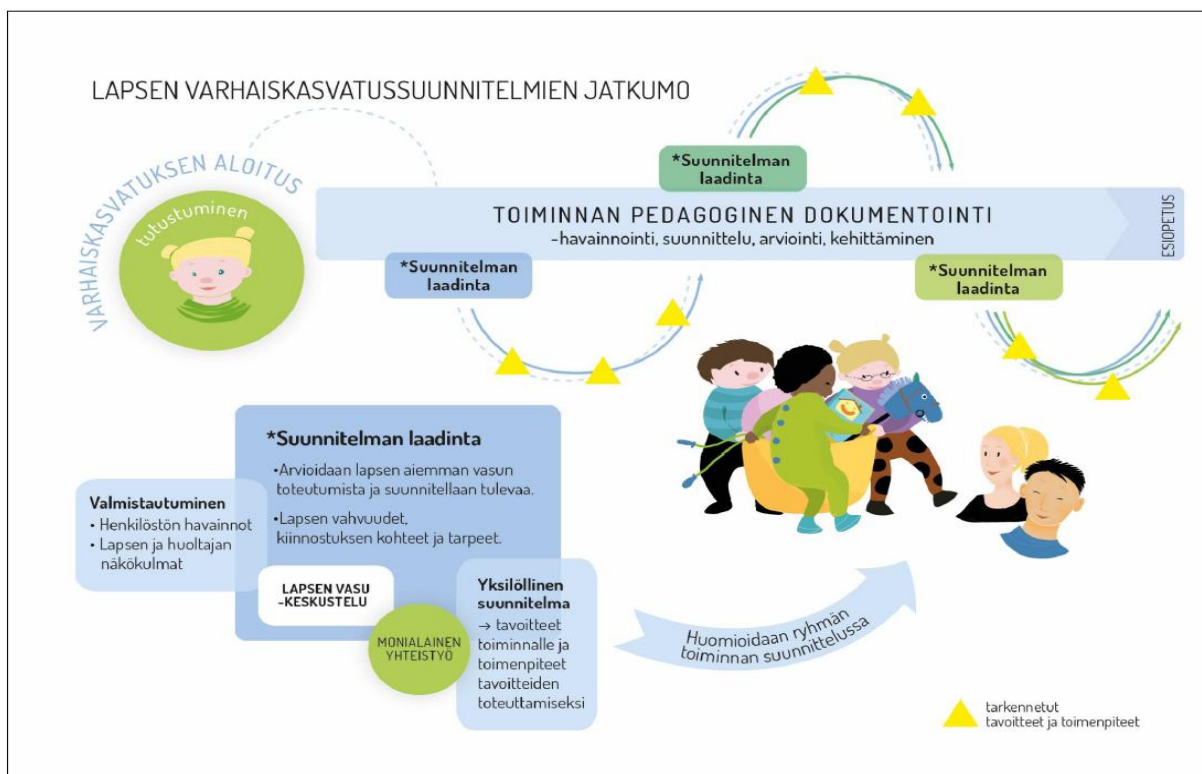
Varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutetaan Ähtärissä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. **Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet, eri toimintamuodot, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset.**

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Ähtärin kaupungin kotoutumissuunnitelma
- Ähtärin kaupunkistrategia
- Ähtärin kaupungin tasa-arvosuunnitelma
- Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Ähtärin kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma

Ähtärissä on käytössä nivelvaiheiden tiedonsiirto varhaiskasvatustyksiköstä toiseen, varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä esiopetuksesta kouluun siirryttäessä. Varhaiskasvatuksen arviointia toteutetaan paikallisesti.

1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Kuvittaja: Kaisa Rekinen

Kuva: Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan kokonaisprosessi (Opetushallitus, oph.fi)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatustlain ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle **laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma**, joka turvaa hänelle varhaiskasvatustlain mukaisen oikeuden saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman **lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet.**

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. **Lapsen mielipide ja toiveet selvitetään ja huomioidaan suunnitelmassa.** Lapsen näkökulmia selvitetään esimerkiksi haastattelemalla, havainnoimalla ja piirroksilla. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajien ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat **tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle**

asetettuihin tavoitteisiin. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista **vastaa varhaiskasvatuksen opettaja.** Perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta vastaa **varhaiskasvatuspäällikkö.** Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa kuvataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. On tärkeää, että lapsen huoltajien ja henkilöstön havainnot ja **näkemykset** lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta **yhdistyvät lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.** Huoltajien ajatukset lapsen varhaiskasvatuksesta toteutuvat keskusteluiden lisäksi erilaisilla kyselyillä ja lomakkeilla. Paikallinen vasun vuosikello tukee huoltajien osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Pedagogista dokumentointia käytetään hyödyksi suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelmaa laadittaessa huomioidaan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan **kirjataan lapsen tarvitsema tuki ja sen toteuttaminen.** Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkettä varhaiskasvatuspäivän aikana, laaditaan lääkehoitosuunnitelma osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on arvioitava ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran toimintavuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla henkilöstöltä, muulta viranomaiselta, jonka kanssa on tehty lapsen asioissa yhteistyötä, tai lapsen huoltajilta. **Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.**

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat pedagogiset tavoitteet toiminnalle sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)

- varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot lapsen mahdollisesta lääkehoitosuunnitelmasta
  - lapsen mielipiteet, sekä henkilöstön ja huoltajan yhteisistä keskusteluista nousseet keskeiset näkemykset
- suunnitelman laatija ja suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
  - tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu, ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan Päikky-järjestelmään.

Lapsi vaihtaa varhaiskasvatuspaikkaa Ähtärissä.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy Päikky-järjestelmässä lapsen mukana uuteen yksikköön.
Lapsi siirtyy esiopetukseen.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy Päikky-järjestelmässä esiopetukseen.
Lapsi jää pois varhaiskasvatuksesta.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulostetaan ja toimitetaan kaupungintalolle arkistoitavaksi. Jos lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen toisella paikkakunnalla, toimitetaan pyynnöstä kopio lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Lisäksi vasuun tehdään kirjaus tiedonsiirrosta toiselle paikkakunnalle.

Kuva: Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arkistointi

1.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja sitä suunnitellaan paikallisesti. Paikallista suunnittelua Ähtärissä toteutetaan varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että paikallisessa suunnittelussa noudatetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrää varhaiskasvatuksen järjestämisestä sekä pedagogisista tavoitteista varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöistä. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään toiminnan kehittämiseksi ja varhaiskasvatuksen yhtenäistämiseksi eri yksiköiden välillä.

Ähtärin varhaiskasvatussuunnitelma on luettavissa Ähtärin kaupungin verkkosivuilla. Ähtärin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta sekä päivityksestä vastaa varhaiskasvatuspäällikkö.

2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Ähtärin sijainti, vesistöjen ja metsien äärellä, sekä osallistava ja aktiivinen varhaiskasvatus mahdollistaa monipuolisen ja laadukkaan sosiaalista pääomaa kasvattavan oppimisympäristön eri varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa.

2.1. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallisessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja varhaiskasvatuksen lapsiryhmät sekä henkilöstörakenne muodostetaan siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa kokonaisvaltaisesti. Yksikkökohtaisesti tarkennetaan arvoperustaa ja oppimiskäsityksiä sekä laaja-alaisen osaamisen menetelmiä, kirjaamalla niitä yksikkökohtaisesti tiimikirjaan. Lapsi- ja henkilöstörakenteiden muodostamisessa huomioidaan lisäksi erilaiset tarpeet kestävän toimintakulttuurin näkökulmasta, henkilöstön koulutus ja osaaminen sekä lapsiryhmän kokonaistilanne suhteessa toimintaympäristöön.

Ähtärissä varhaiskasvatusta tarjoavat päiväkodit sekä perhepäivähoitajat. Ähtärin päiväkodeissa toimitaan lapsen kasvua kokonaisvaltaisesti tukevissa pienryhmissä. Leikki, läsnäolo, luonto, yhdenvertaisuus, yhteistyö ja vuorovaikutus sekä osallisuus ovat jokapäiväisiä pedagogisia tavoitteita koko varhaiskasvatuksessa. Päiväkotiryhmissä työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia ja lastenhoitajia yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Tassulan päiväkodissa toimii kolme ryhmää; Puput, Ketut ja Nallet. Kaupungin vuorohoito on keskitetty Tassulaan. Päiväkodin keskeinen sijainti mahdollistaa keskustan palveluiden, rantapuiston, kirjaston ja liikuntahallin hyödyntämisen luontevana osana toiminta- ja oppimisympäristöä.

Riihituvan päiväkoti toimii varhaiskasvatuksen tilapäisyksikkönä Riihimäen rivitaloalueella. Riihituvalla toimii kaksi ryhmää; Viikarit ja Vekkulit. Sijainti luonnon keskellä mahdollistaa rauhallisen ja aktiivisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristön pienissä lapsiryhmissä.

Vilikkilän päiväkodissa toimii kolme ryhmää; Jekut, Metkut ja Temput. Päiväkodin välittömässä läheisyydessä sijaitsevat oppimisympäristöä hyvin täydentävät monipuoliset ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet, kuten Mustikkavuoren metsät, uimaranta, pururadat ja liikuntakeskus.

Ollinkulman päiväkodissa järjestetään 5-6 -vuotiaiden varhaiskasvatuksen lisäksi

2.3. Oppimiskäsitys

2.4. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaiseen osaamiseen liittyvät konkreettiset toimintatavat, käytännöt ja niiden arviointi kirjataan yksikön toimintasuunnitelmaan. Tavoitteena on yhteistoiminnallinen oppiminen, osallisuus sekä tasa-arvon toteuttaminen inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita arvioidaan yhdessä lasten, tiimien, työyhteisön ja huoltajien kanssa säännöllisesti.

Lapset oppivat arjen pienissä hetkissä. Oppiminen ja ajattelu kehittyvät positiivisessa ja kannustavassa ympäristössä. Lasta autetaan tunnetaitojen havaitsemisessa ja ymmärtämisessä sekä käyttäytymisen säätelyssä, rohkaistaan kokeilemaan, kyselemään ja esittämään omia mielipiteitään sekä ajattelemaan itsenäisesti. Lapsen itsetunto vahvistuu aikuisen positiivisen huomion avulla. Lapset suunnittelevat ja rakentavat aktiivisesti oppimisympäristöään ja sitä muokataan lasten ehdotusten pohjalta. Tärkeänä pidetään, että lapsella on arjen tilanteissa vaikutusmahdollisuuksia ja että lapsi kokee tulevansa kuulluksi. Osallisuus näkyy arjessa mm. keskusteluissa, leikkivalinnoissa, toiveissa, ehdotuksissa ja piirroksissa sekä havainnoissa lapsen olemista, leikkejä ja puheita.

Lapsilla tulee olla päivittäinen mahdollisuus liikkumiseen ja liikunnan iloon.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa tulee näkyä henkilöstön tietoisuus liikkumalla oppimisen tehokkuudesta ja kyky yhdistää liikunta opittavaan asiaan. Henkilöstö kannustaa aktiiviseen työskentelyyn ja mahdollistaa toiminnallisen ympäristön. Lapsella on oikeus valita erilaisia työskentelytapoja. Ähtäri on luontokaupunki. Luonto on lähellä, joten se on sekä liikkumis-/leikkipaikkana että oppimisympäristönä tärkeä. Liikkumismahdollisuuksia erityisesti ulkona on runsaasti eri puolilla Ähtäriä.

Kuva: Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus)

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta. Digitaalinen osaaminen perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan. Käytetyt ohjelmat ovat turvallisia ja lapsen taitoja kehittäviä. Lasten tuottamaa kulttuuria, taidetta ja ilmaisua tuetaan mediakasvatuksen keinoin. Digitaalisia välineitä hyödynnetään esimerkiksi leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä dokumentoinnissa. Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä vahvistetaan käyttämällä ohjelmia mm. Päikky ja Pedanet. Esiopetuksessa huoltajien kanssa viestimiseen käytetään lisäksi Wilmaa.

Varhaiskasvatuksessa halutaan tuoda esille suomalaisen perinteen ja tapakulttuurin lisäksi myös ähtäriläisyyttä ja sen kulttuuriperintöä. Lasten kanssa tutustutaan esimerkiksi paikalliseen museoon, näyttelyihin, esityksiin ja konsertteihin sekä eläinpuistoon. Päiväkodilla käy vierailijoita ja vietetään juhlia, valmistetaan juhlapäiviin liittyviä ruokia sekä luetaan monipuolisesti kirjallisuutta.

3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on jatkuvasti muutoksessa oleva kokonaisuus. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan ja syvennetään myönteistä ja lämmintä vuorovaikutusta oppivassa ja rakentavassa ilmapiirissä. Luottamus lapseen ja lapsen osaamiseen sekä hyvän huomaaminen kaikissa yhteisön jäsenissä luo pohjan osallisuuteen pohjautuvalle pedagogikalle. Inklusiivisuus on kaikkia lapsia koskeva ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvä periaate, arvo ja kokonaisvaltainen tapa ajatella. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään lasten, henkilöstön ja huoltajien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Inklusio liittyy niin lapsen varhaiskasvatuspaikkaa koskeviin järjestelyihin kuin kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on yhteisesti luotu arvoperusta ja inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa jokainen lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Oman, tiimin ja työyhteisön työn arviointi sekä asiakkailta saatava palaute muodostavat pohjan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseksi. Yhteisön yhteinen oppiminen pohjautuu sen jäsenten osaamiseen sekä yhteiselle halulle kehittää toimintakulttuuria. Muutokset ympäröivässä yhteiskunnassa sekä oman yhteisön sisällä, luovat toimintaan kehittämistarpeita, joihin pyritään vastaamaan uudistamalla inklusiivisia toimintatapoja paikallisessa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa.

Johtamisella mahdollistetaan kokonaisuuden tavoitteellinen ja suunnitelmallinen arviointi ja kehittäminen sekä inklusiivisesti toteutettu pedagoginen toiminta, säännölliset suunnittelupäivät ja -palaverit sekä kehityskeskustelut. Henkilöstön pedagogisen osaamisen arvostaminen, hyödyntäminen ja kehittäminen nähdään tärkeänä voimavarana varhaiskasvatukselle ja sen inklusiivisuuden kehittämiseksi. Inklusion tavoite kattaa koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin, ja se on jatkuvasti kehittyvä prosessi sekä tavoite kohti jokaisen lapsen täysimääräistä osallisuutta. Inklusion tavoitteena on, että jokainen lapsi saa kokea oppimisen iloa, kuulua ryhmään, oppia vertaisiltaan ja kasvaa potentiaaliinsa, omaan tahtiinsa ja omien edellytystensä mukaisesti.

Osallisuutta, yhteisöllisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tukeva inklusiivinen varhaiskasvatus toimii vuorovaikutuksessa, kuunnellen ja havainnoiden tasavertaisesti kaikkia

sen jäseniä. Varhaiskasvatuksessa arvot tulevat näkyväksi yhdessä sovittuihin asioihin ja toimintatapoihin sitoutumisena sekä arjen valintoina. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lapsille annetaan mahdollisuus kiireettömään leikkirauhaan sekä monipuoliseen ja oppimista tukevaan toimintaympäristöön.

Varhaiskasvatuksessa sitoudutaan pitämään huolta fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta sekä hyvinvoinnista mm. ajantasaisilla turvallisuusohjeilla, MLL:n ohjeilla turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen ja lasten henkilökohtaisilla lääkehoitosuunnitelmillä. Työntekijä perehdytetään työhönsä.

3.1.1 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua toteutetaan osana varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaista paikallista suunnittelua ja arjen toimintaa. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 sisältävät yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta koskevia kirjauksia, joiden mukaan arjessa huomioidaan, miten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät asiat näkyvät esimerkiksi puheissa, eleissä, valinnoissa, teoissa ja toimintatavoissa sekä päätöksissä. Ähtärin varhaiskasvatuksessa suunnitellaan ja toteutetaan monella tasolla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimintaa. Toiminnan vaikutuksia arvioidaan sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Toimintayksiköittäin syvennetään paikallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua lapsi- ja ryhmäkohtaisesti esiintyvien tarpeiden mukaan. Yksikkökohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu tehdään osana yksikön pedagogista suunnitelmaa, hyödyntäen tasa-arvoinen varhaiskasvatus -materiaaleja.

Tasa-arvo nähdään varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuria ohjaavana periaatteena. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman yksilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Yhdenvertaisuus koetaan tärkeänä Ähtärin varhaiskasvatuksessa ja henkilöstö tiedostaa oman toimintansa ja asenteensa vaikutukset niin lapsiin kuin muihin aikuisiin ja toimii esimerkkinä.

Yhdenvertaisuus on tukea tai esteiden poistoa.

Lapsilla on mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja yksilöön liittyvistä asioista riippumatta. Henkilöstö luo moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, huoltajien sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun keskeisiä käsitteitä ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, sukupuolisensitiivisyys ja moninaiset perhemuodot varhaiskasvatuksen toiminnassa.

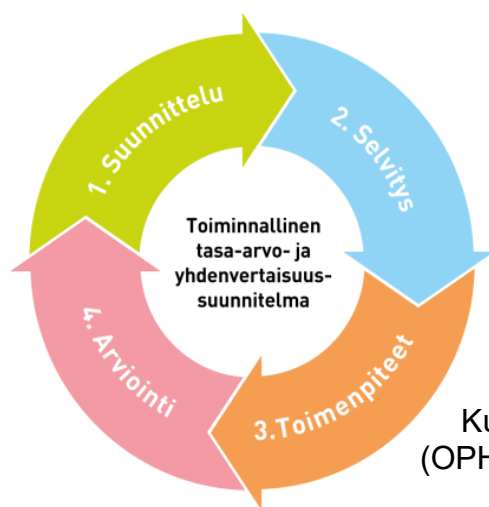
Tasa-arvolla tarkoitetaan yleisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhtäläisiä oikeuksia. Tasa-arvon suunnittelu varhaiskasvatuksessa keskittyy sukupuolten tasa-arvoiseen kohteluun. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että lapsilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, ja että varhaiskasvatus tukee lain tarkoituksen toteutumista.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta huomioidaan kaikille samoja ihmisoikeuksia ja vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä oikeutta saada esimerkiksi tarvitsemansa tuki.

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinnormeja, jotka usein ovat tiedostamattomia, sekä herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, joissa sukupuoli tai muu tekijä rajoittaa lasten

toimintaa ja taitoa purkaa niitä. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan, että sukupuolesta riippumatta lapsilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet leikkiä, osallistua ja toimia. Henkilöstö huomioi toiminnassaan omia ajatuksia ja toimintaa, ja arjessa esimerkiksi lapsille jaettuun kehuja, lasten leikkejä ja leikkipaikkoja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan sukupuolisensitiivisyyden rinnalla puhutaan sukupuolivastuullisuudesta, joka korostaa henkilöstön vastuun merkitystä ymmärtää mitä sukupuolisensitiivisyys on, jotta sen mukaan voidaan toimia.

Perhemuodot ovat moninaistuneet ja on tärkeää, että erilaiset perheet ovat tasa-arvoisesti esillä. Erilaisten sateenkaari- ja muiden perheiden kirjo on laaja ja perheet sekä perhetilanteet ovat keskenään hyvin erilaisia. Lapsen on tärkeää saada kokemus siitä, että jokainen perhemuoto on yhtä arvokas. Vuorovaikutuksessa huomioidaan kyky ja halu toimia moninaisten perheiden kanssa. Kaikilla perheillä on oma yksilöllinen perhekulttuurinsa, joka huomioidaan yhteistyössä. Lapsiryhmässä keskustellaan eri kulttuureista sekä tutustutaan lasten ja perheiden tapoihin. Samalla opetellaan hyväksymään erilaisia tapoja toimia ja elää. Tuetaan lapsen myönteisen suhteen luomista moninaiseen ympäristöön, jossa kohtaavat eri kulttuurit, kielet ja katsomukset. Omaan ja muiden kulttuuriin tutustutaan ja sitä kautta monipuolisten yhteistyötaitojen opettelu luo hyvän pohjan lapsen vuorovaikutustaidoille.

Kuvio 1. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman prosessi (OPH 2023) Kaisa Rekinen

Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toimintakulttuurin kehittämiseksi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista ja käsitteistä keskustellaan. Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että ihmisten eri ominaisuudet eivät aseta lapsia, perheitä tai henkilöstöä eriarvoiseen asemaan. Varhaiskasvatuksessa tehdään tarvittavia toimenpiteitä sekä arviointeja toimenpiteiden toteuttamisesta. Varhaiskasvatus havainnoi, dokumentoi ja arvioi toimintakausittain toiminnassaan eri tasoilla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta erilaisia sisältöjä ja teemoja.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen ja esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristö on fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kokonaisuus, joka syntyy yhdessä tekemällä ja on osa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaympäristöä. Kokemus oppimisympäristöstä on yksilöllinen ja siihen vaikuttaa yhteisön jäsen itse, yhteisön sosiaaliset suhteet, ilmapiiri ja vuorovaikutus sekä fyysinen ympäristö. Kaikki yhteisön jäsenet otetaan mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Osallisuuteen perustuvassa oppimisympäristössä lapset saavat näkyä ja kuulua, heidän toiveitaan kuunnellaan. Varhaiskasvatuksessa keskeistä on tunneilmapiiri, jossa kasvattajien sensitiivisyys kohdata lapset yksilöinä sekä taito tunnistaa psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön merkitys ryhmän hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. Hyvän tunneilmapiirin kehittymistä edistää pienryhmätoiminta, jossa yhdistyy lapsen kokemus ryhmään kuulumisesta, sen tärkeänä jäsenenä olemisesta sekä laadukas pedagoginen toiminta.

Oppimisympäristö suunnitellaan ja rakennetaan kiireettömäksi ja muunneltavaksi eri toimintoihin sekä eri kokoisille ryhmille. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua, ja kasvattaja auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän kysymyksiinsä vastataan. Tilat järjestetään siten, että ne mahdollistavat työrauhan ja mahdollisuuden omatoimisuuteen ja osallisuuteen. Tilat tarjoavat lapsille vaihtoehtoja monipuoliseen ja mieluisaan tekemiseen. Lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja toimintaympäristön rakentamiseen. Lähimetsät ja puistot oppimisympäristöinä mahdollistavat lapsille kokemusmaailman laajentumisen ja toiminnan monimuotoisuuden.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Monipuolinen ja monialainen yhteistyö vahvistaa varhaiskasvatuksen toteutumista. Tiedon ja osaamisen jakaminen sekä yhteistyön kehittäminen eri tahojen kanssa monipuolistavat ja laajentavat koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

3.3.1 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatus vastaa omalta osaltaan lasten kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Huoltajien toiveita sekä tietoa omasta lapsesta kuunnellaan ja otetaan huomioon hakemisvaiheessa sekä muodostettaessa lapsiryhmiä. Yhteistyö perustuu kunnioittavaan, avoimeen ja aktiiviseen vuorovaikutukseen. Yhteinen sitoutuminen ja molemminpuolinen luottamus tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja oppimista sekä yhdessä tehdyn varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ja arviointia.

Yhteistyö varhaiskasvatuksessa alkaa tutustumisen yhteydessä aloituskeskustelulla. Näissä käydään läpi peruskäytänteet, kuten hoitoajat sekä lapsen arkirutiinit ja tavat. Jokaiselle lapselle laaditaan yhteistyössä varhaiskasvatussuunnitelma. Päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakuhetkinä ovat merkittävä osa yhteistyötä, ja antaa näin sekä henkilöstölle että huoltajille arvokasta tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta. Huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyön välineenä toimii lisäksi Päikky, johon lasten varhaiskasvatussuunnitelmat kirjataan. Lisäksi järjestelmässä tapahtuu hoitoaikojen varaaminen sekä tiedottaminen ja viestintä.

3.3.2. Monialainen yhteistyö

Ähtärissä tehdään monialaista yhteistyötä lapsen tarpeita vastaavasti eri perhepalveluiden toimijoiden kanssa. Monialaiset yhteistyöryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Yhteistyön käytänteitä tuen aikana kuvataan lisää luvussa 5.

Laajaan 4-vuotiaan terveystarkastukseen sisältyy varhaiskasvatuksen henkilöstön laatima arvio lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä. Huoltajat toimittavat lomakkeen neuvolaan tarkastuksen yhteydessä. Yhteistyön tavoitteena on tunnistaa lapsen ikätasoisien kehityksen eteneminen.

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään Ähtärin omia vapaa-aikapalveluja mm. liikuntapaikkoja, kirjastoa ja muita kulttuuripalveluita. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat lisäksi Ähtärin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vanhempainyhdistys Varpaat ry, sivistys- ja hyvinvointilautakunta sekä kolmannen sektorin toimijat, oppilaitokset ja esi- ja perusopetuksen edustajat. Monialainen yhteistyö varhaiskasvatussuunnitelmassa toteutetaan IsoVekara-työn kautta.

4 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

KUVA: Pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus, oph.fi)

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan varhaiskasvatuksessa luovat arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä niihin pohjautuva toimintakulttuuri, monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja tuki. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana, samoin kuin luvussa 4.4 kuvatut oppimisen alueet.

4.1. Pedagoginen dokumentointi

Tavoitteellisen ja laadukkaan pedagogisen sekä inklusiivisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi tuo näkyväksi lasten tiedot, taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet, jotka ovat toiminnan suunnittelun perustana. Jatkuva havainnointi tekee pedagogista työtä näkyväksi ja auttaa arvioimaan toimintaa yhdessä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta on tärkeä osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Se tukee merkittävästi toiminnan pedagogista lapsi- ja ryhmäkohtaista suunnittelua varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa.

Esimerkkejä dokumentointikäytännöistä Ähtärin varhaiskasvatuksessa:

- Varhaiskasvatussuunnitelmien / esiopetussuunnitelmien laadinta
- Kyselyt ja arvioinnit toiminnasta huoltajille
- Kasvunkansiot; tekee lasten kasvua ja oppimista näkyväksi. Kansioihin kerätään materiaalia varhaiskasvatusajalta.
- Päivittäinen dokumentointi; lasten toiminnan havainnointi ja kirjaaminen, päivittäiset keskustelut vanhempien ja lasten kanssa, kuvaaminen (esim. pedagoginen seinä)

4.2. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valinnassa huomioidaan varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet ja tehtävät sekä lapsen ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toimintatavoissa painottuu toiminnallisuus, osallisuus ja luovuus. Käytettäviä työtapoja ovat leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen ilmaisu ja kokeminen. Myös digitaalisia välineitä ja sovelluksia hyödynnetään toiminnassa.

Lapsella on mahdollisuus toimia eri kokoisissa ja erilaisissa ryhmissä. Pienryhmätoiminnalla lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä edellytykset tulevat paremmin huomioiduksi. Lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Tavoitteena on lapsen omatoimisuuden asteittainen lisääminen, tukemalla lapsen itsenäistä tapaa toimia. Monipuoliset työtavat ja rikas oppimisympäristö mahdollistavat sen, että lapsi voi käyttää aistejaan ja koko kehoaan kokonaisvaltaisesti oppimiseen. Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja työtapojen valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsia kuunnellaan ja havainnoidaan, jolloin heillä on mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen toiminnan sisältöön ja toteutukseen.

4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa, jonka avulla lapsi kehittyy ja oppii. Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä

omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua leikkiin omien taitojen ja valmiuksien mukaisesti ja henkilöstön tuki on siinä ensiarvoisen tärkeä. Henkilöstön rooli on auttaa lasta leikin aloittamisessa, sekä rikastaa ja edistää leikkiä. Henkilöstö tukee läsnäolollaan muun muassa leikin aikana tapahtuvaa vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Leikki lisää myönteistä tunneilmastoa ja yhteisöllisyyttä. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Yhdessä lasten kanssa rakennetaan lapsen näköinen ympäristö, joka mahdollistaa monipuolisten leikkien toteutumisen ja tukee lapsen mielikuvituksen kehittymistä. Leikkiympäristöä rakennettaessa henkilöstö huomioi lapsen ikä- ja kehitystason. Tällaisessa ympäristössä askarteluvälineet, pelit ja lelut ovat lasten tasolla ja aina saatavilla. Leikin syntymistä tuetaan tarjoamalla lapsille aikaa, rauhaa ja tilaa. Toimintaympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, ja niiden tulee tukea lapsen leikkiä. Tämä tukee pitkäkestoisen leikin toteutumista varhaiskasvatuksessa. Lasten leikkejä havainnoimalla saadaan tietoa lasten mielenkiinnon kohteista, joita hyödynnetään toiminnan ja leikkiympäristön suunnittelussa. Leikkejä **havainnoidaan ja dokumentoidaan**. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnitteluun ja ohjaamiseen. Tavoitteena on lasten mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun kuuntelemalla heitä ja havainnoimalla lasten leikeistä heitä kiinnostavia asioita. Huoltajien kanssa käydyistä keskusteluista saadaan tietoa lapsen leikeistä kotona, mitä hyödynnetään suunniteltaessa varhaiskasvatuksen leikkiympäristöjä.

4.4. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet

Oppimisen alueiden tavoitteet, lasten mielenkiinnon kohteet ja osallisuus luovat perustan pedagogiselle suunnittelulle ja toteutukselle. Lasten osallisuuden huomioiminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisen lapsi- ja oppimiskäsityksen jakamista. Lapsi nähdään osaavana ja pystyvänä toimijana. Luottamus lapseen ja lapsen osaamiseen on edellytys osallisuuteen pohjautuvalle pedagogiikalle.

Lapsille tarjotaan **monipuolisia kokemuksia** oppimisen eri osa-alueilta. Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa ilmiöiden laajemman tarkastelun ja tutkimisen. Pedagoginen toiminta suunnitellaan edistämään lasten kehitystä ja oppimista. Toiminnan keskeinen lähtökohta on lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset.

Ähtärin varhaiskasvatuksen painotuksia ovat kestävä toimintakulttuurin vahvistaminen sekä osallisuuden merkitys ja leikkipedagogiikan syventäminen. Lasten ja huoltajien kuulluksi tuleminen on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimpiä asioita. Se, että **lapsi tuntee kuuluvansa ja olevansa tasavertainen jäsen ryhmässään** luo pohjaa näiden taitojen oppimiselle. Lasta ohjataan **huomaamaan hyvä itsessä ja toisissa** sekä luomaan **kunnioittava suhde ympäristöön**. Tavoitteena on luoda varhaiskasvatuksessa toimintatapoja, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä ja näin myös lapsen **sosiaalisia taitoja** parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen **kuuleminen**, keskustelut lasten kanssa ja aikuisen aito **läsnäolo** sekä **pienryhmätoiminta** ovat arkipäiväistä toimintaamme, jotka omalta osaltaan vahvistavat kyseisiä taitoja varhaislapsuudessa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **monipuoliseen liikkumiseen** ja heille tarjotaan mahdollisuuksia kokea liikunnan riemu muokkaamalla ympäristöä liikkumiseen innostavaksi ja kannustamalla. Lasten kanssa tutustutaan **digitaalisiin** välineisiin ja sovelluksiin, niiden toimintaan ja turvalliseen käyttöön.

4.5. Kieli ja kulttuuritietoisuus varhaiskasvatuksessa

Kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen **monimuotoisuus näkyy varhaiskasvatuksen toiminnassa ja oppimisympäristössä**. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa pohditaan kieliin, katsomuksiin ja uskontoihin sekä kulttuurisiin tapoihin, tottumuksiin ja juhliin liittyviä kysymyksiä yhdessä kaikkien lasten kanssa. Näiden asioiden käsittely luo pohjaa lapsen **oman maailmankuvan rakentumiselle**. Varhaiskasvatuksen tehtävä on lisäksi välittää eteenpäin lasta ympäröivää kulttuuriperintöä. Lapset oppivat toisiltaan sellaisia tietoja ja taitoja, jotka ovat edellytyksenä monimuotoisessa suomalaisessa yhteiskunnassa elämiselle.

Monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa on ensiarvoisen tärkeää, että henkilöstö luo **luottamukselliset suhteet** lasten huoltajiin. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä sekä menetelmistä. Lapsen varhaiskasvatusta suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa sekä **sovitaan yhteisistä toimintatavoista** keskustellen. Yhdessä sovitaan kulttuuristen ja uskonnollisten juhlien **huomioon ottamisesta lapsiryhmän toiminnassa**.

Paikallisessa suunnittelussa huomioidaan tarvittaessa suomen kielen lisäksi myös ruotsin ja saamen kielellä järjestettävä varhaiskasvatus. **Vieras- ja monikielisten** lasten suomen kielen taidon kehittymistä tuetaan **lasten tarpeista lähtien kielitietoisen pedagogiikan kehittäminen varhaiskasvatuksessa- työvälineen avulla**. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia oppia suomea toisena kielenä **monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen** avulla. Tavoitteet toiminnalle kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suomen kielen taidon kehittymistä ja siihen annetun tuen vaikuttavuutta **arvioidaan säännöllisesti**. Lapsen kielen kehitykseen liittyvä suomen kieleen tutustuminen ja opettelu eivät ole osa varhaiskasvatuksessa annettavaa, luvun 5 mukaista tukea, vaan on osa varhaiskasvatuksen toimintaa.

4.6. Vuorohoidon pedagogiikka

Vuorohoitoa järjestetään varhaiskasvatustilain mukaisesti aikaisin aamulla, iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapäivinä, Tassulan päiväkodin Nallet -ryhmässä. **Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta**, vaan sitä järjestetään huoltajien pääsääntöisen työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi poikkeavin ajoin.

Vuorohoitolapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä, erirytmistä ja ennakoimatonta. Epäsäännöllisyys huomioidaan ryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa luoden arjesta tuttua ja turvallista sekä mahdollistaen lapsen osallistumisen toimintoihin. Vuorohoidon tavoitteena on huolehtia siitä, että lapsella on poikkeavista hoitoajoista huolimatta mahdollisuus varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen toimintaan.

Vuorohoidon pedagogiikkaa tuetaan mm. seuraavin keinoin:

- Tuttu toimintaympäristö (oma kaappi ja naulakkopaikat)
- Kuvallinen päivä- ja viikkojärjestys sekä henkilöstön kuvallinen työvuorolista

- Toiminta sovitetaan vastaamaan lapsen vireystilaa ja lapselle ominaista vuorokausirytmää
- Pitkäkestoiset projektit ja leikit hyödyntäen koko vuorohoitoyksikön tilat ja materiaalit
- Arjen dokumentointi
- Yhteiset toimintatavat ja tiedon jakaminen kodin, vuorohoidon sekä yksikön muiden ryhmien välillä
- Lasten toiminta tuodaan näkyväksi huoltajille ja henkilöstölle Pedaseinällä
- Vuorohoidon henkilöstön välistä tiedonkulkua ylläpidetään kirjallisella raportoinnilla

Kuva: Esimerkki vuorohoidon toiminnasta sekä sen dokumentoinnista pedaseinällä

5 Lapsen tuki

Lapsen näkökulmasta on tärkeää, että tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhain ja lapselle järjestetään hänen kehitystään ja oppimistaan edistävä varhaiskasvatusympäristö sekä mahdollinen muu tarvittava lapsiryhmässä toteutettava tuki heti tarpeen ilmetyä. Mitä aikaisemmin lapsi saa tarvitsemaansa tukea, sitä paremmin voidaan välttää vaikeuksien lisääntyminen.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Lapsen tuen pohjana on kaikille lapsille yhteinen, laadukas varhaiskasvatus, jossa lasten erilaisiin tuen tarpeisiin vastataan monipuolisesti ja oikea-aikaisesti. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohdiana on huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu tai aiemmin todettu tuen tarve, joka huoltajia pyydetään kirjaamaan varhaiskasvatushakemukseen. Aloite lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi voi tulla myös

lastenneuvolasta, terapeuteilta tai muilta sosiaali- ja terveystien toimijoilta. Lapsen tukea järjestetään yleisellä, tehostetulla ja erityisellä tasolla inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuki tuodaan osaksi lapsen oman ryhmän toimintaa pedagogisin, rakenteellisin ja/tai hoidollisin keinoin.

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Yhteistyö huoltajien kanssa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on osa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamista. Tuen aikana yhteistyön merkitys korostuu ja tiivis yhteistyö on yksi lapsen tuen muodoista. Huoltajat suunnittelevat ja arvioivat lapsen varhaiskasvatusta ja siellä tarjottua tukea yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja muiden mahdollisten lapsen kanssa toimivien asiantuntijoiden kanssa.

Monialainen yhteistyö.

Ähtärin varhaiskasvatuksen monialaisen yhteistyön kivijalka on Vekara-yhteistyö, jota kehitetään IsoVekara-työryhmässä.

KUVIO: Ähtärissä monialaista yhteistyötä suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan IsoVekara-työryhmässä, joka kokoontuu toimintakausittain

Lisäksi lasten varhaiskasvatussuunnitelmia tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmayhteistyöhön voidaan tarvittaessa kutsua varhaiskasvatuksen edustajien lisäksi lastenneuvolan tai kouluterveydenhuollon terveydenhoitajat, psykologi, perheneuvoja, terapeutit, perhetyöntekijä/-ohjaaja sekä lastensuojelun edustaja. Tällöin keskitytään yksittäisen lapsen tukipolkujen ja tuen kysymysten

pohtimiseen. Huoltajilta pyydetään aina lupa siirtää lasta koskevia tietoja.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä perheneuvonnan, sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa sekä muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

5.3. Tuen toteuttaminen

Varhaiskasvatukseen osallistuminen antaa hyvän pohjan lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Erilaisin pedagogisin järjestelyin ja toimintatavoin ennaltaehkäistään vaikeuksien syntymistä. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, lapselle määritellään sopivin tuen taso ja muodot. Lapsen tuen tarve voi olla hetkellistä ja pientä, jolloin tilanteeseen pystytään vaikuttamaan pienin muutoksin nopeasti. Joskus lapsi tarvitsee pitkäaikaisempaa ja vahvempaa tukea, jolloin käytössä voi olla useampia tukitoimia. Aloitteen tuen tarpeen arvioinnista voi tehdä varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi huoltajat tai muut asiantuntijat. Lapsen tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti, osana varhaiskasvatussuunnitelmaprosessia.

Tuen tasot

Kolmitasoisien tuen malli **vahvistaa lapsen oikeutta saada riittävää tukea oikea-aikaisesti ja joustavasti**. Tukea annetaan lapselle niin kauan ja niin vahvana kuin on tarpeen. Annetun tuen vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Varhaiskasvatuspäällikkö **tekee hallintopäätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista**.

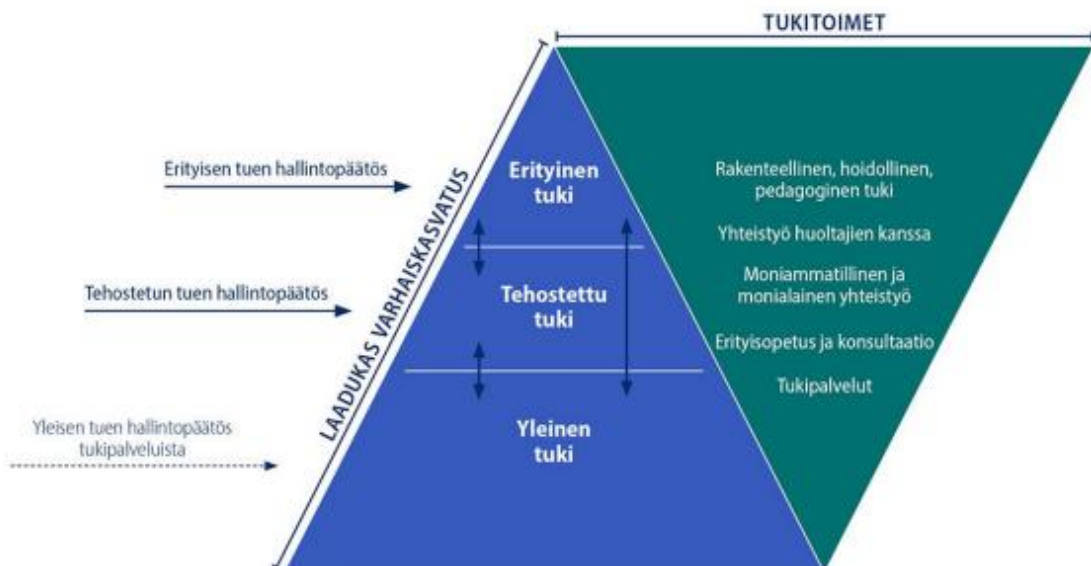
Yleisellä tuella vastataan lapsen lyhytkestoiseen tai kevyempään tuen tarpeeseen. Tuki sisältää yksittäisiä tuen muotoja. Yleisen tuen järjestäminen vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstön pedagogista osaamista, ja lapsen kehityksen tuntemista sekä tuen tarpeen varhaista tunnistamista. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tuen tarpeen arvioinnista ja tuen suunnittelusta yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta rakentuva toiminta ja toimintaympäristön suunnitteleminen, järjestäminen ja muokkaaminen perustuvat lasten tarpeisiin. Yleisessä tuessa henkilöstöllä on mahdollisuus konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen

erityisopettaja havainnoi lasta ja lapsiryhmää ja osallistuu yhteistyöhön huoltajan kanssa. Myös huoltajat voivat olla suoraan yhteydessä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Varhaiskasvatuksessa käytettävistä tuen apuvälineistä tehdään hallintopäätös kaikilla tuen tasoilla.

Tehostettuun tukeen siirrytään, kun lapsi tarvitsee monipuolisempaa ja säännöllisempää tukea. Tehostettu tuki on säännöllistä ja suunnitelmallista toiminnan mukauttamista lapsen tarpeita vastaavaksi. Tehostettuun tukeen voivat kuulua pedagogisten järjestelyiden lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjaus ja/tai konsultaatio, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot ja säännöllinen monialainen yhteistyö.

Erityistä tukea annetaan lapselle, jolla on tarve kokoaikaiseen, jatkuvaan ja yksilölliseen tukeen. Varhaiskasvatuksessa erityistä tukea tarvitsevan lasten tuen tarve johtuu pääsääntöisesti vaikeasta vammasta, sairaudesta tai kehityksen viivästyelmästä ja hänen tuen tarpeensa ennakoit usein varhennettua oppivelvollisuutta. Erityisessä tuessa tehdään säännöllistä monialaista yhteistyötä ja ryhmän henkilöstö saa varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjausta ja konsultaatiota. Erityiseen tukeen voivat kuulua pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki

Kuva: Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus, oph.fi)

Tuen muodot

Pedagogisen tuen pohjana on laadukas varhaiskasvatuksen henkilöstön toteuttama pedagogiikka, joka huomioi lasten tarpeet opetuksen, kasvatuksen ja hoidon näkökulmasta. Mahdollisia haasteita ennaltaehkäistään ja tuetaan pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työ tavoilla, joita ovat mm. suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu, oppimisympäristön muokkaus ja selkeä päiväjärjestys sekä päivittäisten toimintojen rytmittäminen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki sekä tarvittaessa lapsikohtainen ohjaaminen, viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen ovat myös pedagogisia järjestelyitä.

Rakenteellisen tuen muotoja ovat henkilöstön osaamisen lisääminen tuen tarpeen arvioinnissa ja toteuttamisessa sekä erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen. Rakenteellisena tukena voidaan vahvistaa henkilöstörakennetta. Apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut ja pienryhmät ovat yksi rakenteellisen tuen muoto. Tarvittaessa voidaan lisätä henkilöstöresurssia ryhmään ja/tai käyttää rakenteellisia kertoimia tukea tarvitsevilla lapsilla.

Alle 3-vuotiaat	Yli 3-vuotiaat
<ul style="list-style-type: none"> • Tehostetun tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 0,5 eli yhteensä 2,25 laskennallista paikkaa • Erityisen tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 1,75 eli yhteensä 3,5 laskennallista paikkaa	<ul style="list-style-type: none"> • Tehostetun tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 0,5 eli yhteensä 1,5 laskennallista paikkaa • Erityisen tuen piirissä oleva lapsi, lisäkerroin 1 eli yhteensä 2 laskennallista paikkaa

Hoidollisen tuen muodot ovat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Terveystenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta. Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa **arvioidaan aina tapauskohtaisesti**, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. **Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta**, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Varhennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat lapset, joiden arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, **kun lapsi täyttää 6-vuotta.**

Tavoitteena on, että lähtökohtaisesti päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään viimeistään lapsen viidentenä ikävuonna, jotta oppivelvollisuutta ehditään tosiasiallisesti varhentaa ja lapsella on mahdollisuus osallistua esiopetukseen jo 5-vuotiaana. **Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta.** Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätös tulee tehdä ennen perusopetuksen alkamista.

Ähtärissä hallintopäätöksen varhennetun oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta tekee sivistys- ja henkilöstöjohtaja. **Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa.** Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa päätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tehdään tukea koskeva päätös, joka tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, joihin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä tai koaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

5.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Kun lapsi saa vahvempaa tukea, kuvataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteet, tuen muodot ja toimintatavat, joilla tuen tarve huomioidaan. Lasta kuullaan ikätasoon sopivalla tavalla; esimerkiksi havainnoimalla tai haastatteleamalla lasta. Suunnitelmassa kuvataan pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset järjestelyt, joilla lapsi pystyy toimimaan ryhmässä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan yhteistyössä vähintään kerran vuodessa, mutta lapsen tarpeiden vaatiessa myös useammin. Arviointi kohdistetaan tukitoimiin, joita on suunniteltu ja toteutettu sekä tuen riittävyteen ja sopivuuteen. Yhteisen arvioinnin pohjalta määritellään lapsen tuen taso. Tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti yhteistyössä lapsen, huoltajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja tarvittaessa muiden lapsen kanssa toimivien asiantuntijoiden ja viranomaisten kanssa. Siirtyminen tuen tasolta toiselle ja tuen muodot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.5. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tehdään oikaisuvaatimuskelpoinen hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin. Ähtärissä kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) valmistelee hallintopäätöksen ja vastaa lapsen huoltajien tai muun laillisen edustajan kuulemisesta. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Valmisteluprosessissa huomioidaan mahdolliset asiantuntijalausunnot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään päätöksen mukaisesti, myös silloin kun tuen taso muuttuu. **Tuen aikana suunnitelman laatii varhaiskasvatuksen opettaja tai perhepäivähoitaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan, lapsen ja huoltajien kanssa.**

6 Toiminnan arviointi ja kehittäminen Ähtärissä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja perusteita tarkentavan paikallisen suunnittelun toteuttamista ja kehittämistä arvioidaan iteratiivisesti. Arvioinnin pohjana on varhaiskasvatuksen pedagoginen laatu ja sen pohjalla vaikuttavat arvot. Arviointi on osa suunnittelua ja se on jatkuvaa. Arviointi on luonteva toiminnan suunnittelun lähtökohta ja sitä toteutetaan monella tasolla. Arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat, henkilöstö, monialainen yhteistyöverkosto, varhaiskasvatuksen johto sekä päättäjät. Arviointi on sekä laadullista että määrällistä ja se tuottaa tietoa, joka ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja sen suunnittelua. Arvioinnin kohteena ovat sekä varhaiskasvatuslain toteutuminen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätyt periaatteet, sisällöt ja tavoitteet.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) mukaan arvioinnin tarkoitus on lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen, varhaiskasvatuslain tarkoituksen toteuttamisen turvaaminen sekä tiedon tuottaminen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi paikallisesti ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

Ähtärin varhaiskasvatuksessa käytetään kausittain kansallista laadunarviointijärjestelmä Valssia, joka tukee järjestäjien ja palveluntuottajien arviointitehtävää. Valssi on monipuolinen digitaalinen palvelu, joka perustuu tutkimusperustaisille arviointilomakkeille. Lomakkeiden avulla voidaan toteuttaa tiedonkeruita, raportoida kerättyä tietoa, koostaa keskustelemalla tuotettua tietoa sekä julkaista toimijan lakisääteisiä arviointituloksia sekä kehittämissuunnitelmia.

Lisäksi arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään kausittain lapsi-, ryhmä- ja yksikkökohtaisia arviointeja, teemoja ja menetelmiä toiminnan vaikuttavuudesta ja toteutumisesta sekä vastataan koko varhaiskasvatuksen kehittämisen vaatimuksiin.

Kuva: Jenna Rautio